

Chương III

CHÂU Á THẾ KỈ XVIII – ĐẦU THẾ KỈ XX

Bài 9

ẤN ĐỘ THẾ KỈ XVIII – ĐẦU THẾ KỈ XX

(1 tiết)

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

1. Kiến thức

Giúp HS nắm được :

– Sự thống trị tàn bạo của thực dân Anh ở Ấn Độ cuối thế kỉ XIX – đầu thế kỉ XX là nguyên nhân thúc đẩy phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc ở nước này ngày càng phát triển mạnh.

– Vai trò của giai cấp tư sản Ấn Độ, đặc biệt là Đảng Quốc đại, trong phong trào giải phóng dân tộc. Tinh thần đấu tranh anh dũng của nông dân, công nhân và binh lính Ấn Độ chống thực dân Anh, điển hình là khởi nghĩa Xi-pay, khởi nghĩa Bom-bay.

– Nhận thức đầy đủ hơn về thời kì "châu Á thức tỉnh" và phong trào giải phóng dân tộc thời kì đế quốc chủ nghĩa.

2. Tư tưởng

– Bồi dưỡng lòng căm thù đối với sự thống trị dã man, tàn bạo của thực dân đối với nhân dân Ấn Độ.

– Biểu lộ sự cảm thông và lòng khâm phục cuộc đấu tranh của nhân dân Ấn Độ chống chủ nghĩa đế quốc.

3. Kỹ năng

– Bước đầu biết phân biệt các khái niệm "cấp tiến", "ôn hoà" và đánh giá vai trò của giai cấp tư sản Ấn Độ.

– Biết đọc và sử dụng bản đồ Ấn Độ để trình bày diễn biến các cuộc khởi nghĩa tiêu biểu.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

– Ấn Độ là một nước lớn ở châu Á, như một "tiểu lục địa" biệt lập xa cách các miền lân cận bằng những rặng núi cao nhất thế giới. Hiện nay, "tiểu lục địa" này đã bị chia cắt làm nhiều quốc gia khác nhau, nhưng đã có chung một lịch sử và hoàn cảnh địa lí. Bán đảo Ấn Độ rộng gần 4 triệu km², là quê hương của những tôn giáo lớn (Ấn Độ giáo và Phật giáo).

– Từ thế kỉ XVI, thực dân phương Tây đã nhòm ngó và từng bước xâm nhập vào thị trường phương Đông, đặc biệt là Ấn Độ. Cuộc xung đột vũ trang giữa Anh và Pháp diễn ra ở Ấn Độ (1756 – 1763). Pháp bị thất bại, Anh từng bước độc chiếm thị trường Ấn Độ. Năm 1877, Nữ hoàng Anh Vích-to-ri-a chính thức trở thành nữ vương Ấn Độ. Ấn Độ trở thành thuộc địa của Anh từ đó.

– Chính sách cai trị của người Anh trên đất Ấn Độ là "chia để trị" – dùng "người Ấn trị người Ấn". Người Anh đã gây mâu thuẫn giữa hai tôn giáo : Ấn Độ giáo và Hồi giáo ; giữ nguyên những "hố sâu" phân chia các đẳng cấp của xã hội.

– Mâu thuẫn giữa nhân dân Ấn Độ với thực dân Anh càng trở nên sâu sắc. Giai cấp tư sản Ấn Độ ngày càng lớn mạnh cũng đấu tranh chống chính quyền thực dân. Trong hoàn cảnh xã hội Ấn Độ thời bấy giờ, giai cấp tư sản Ấn Độ là lực lượng tiên tiến, đứng ra tổ chức và lãnh đạo phong trào giải phóng dân tộc.

III – THIẾT BỊ, TÀI LIỆU CẦN CHO BÀI GIẢNG

– Bản đồ "Phong trào cách mạng ở Ấn Độ cuối thế kỉ XIX – đầu thế kỉ XX".

– Tranh ảnh về đất nước Ấn Độ cuối thế kỉ XIX – đầu thế kỉ XX.

IV – GỢI Ý THỰC HIỆN BÀI GIẢNG

1. Giới thiệu bài mới

Sử dụng bản đồ Ấn Độ, GV giới thiệu qua về đất nước và lịch sử Ấn Độ khi bước vào thời cận đại. Có thể tóm tắt như sau : Ấn Độ là một quốc gia rộng lớn

và đông dân nằm ở phía nam châu Á với diện tích gần 4 triệu km², có nền văn hoá lâu đời, là nơi phát sinh nhiều tôn giáo lớn trên thế giới. Ấn Độ gần như là một "tiểu lục địa" biệt lập, xa cách các miền lân cận bởi những rặng núi cao nhất thế giới. Năm 1498, nhà hàng hải đầu tiên là Va-xcô đơ Ga-ma đã vượt mũi Hảo Vọng tìm tới Ấn Độ. Từ đó, các nước phương Tây đã xâm nhập vào nước này. Các em hãy theo dõi bài giảng để hiểu rõ các nước tư bản phương Tây đã xâm chiếm Ấn Độ như thế nào? Thực dân Anh đã thực hiện chính sách thống trị trên đất Ấn Độ ra sao và cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc của nhân dân Ấn Độ diễn ra như thế nào? Đó là nội dung cơ bản của bài học hôm nay.

2. Dạy và học bài mới

Mục I – Sự xâm lược và chính sách thống trị của Anh

GV giới thiệu : Từ thế kỉ XVI, các nước phương Tây đã nhòm ngó và từng bước xâm nhập vào thị trường Ấn Độ. Sự tranh giành thuộc địa Ấn Độ đã dẫn tới cuộc chiến tranh Anh – Pháp vào những năm 1756 – 1763 ngay trên đất Ấn Độ. Kết quả là Anh đã độc chiếm thị trường Ấn Độ và áp đặt ách thống trị.

GV sử dụng bảng thống kê trong SGK và để HS nhận xét, rút ra kết luận. Bảng thống kê cho thấy rằng : xuất khẩu lương thực của Ấn Độ tăng nhanh nhưng số người chết đói lại khủng khiếp. Chỉ trong 15 năm, từ 1875 đến 1900, đã có 15 triệu người chết đói.

Bên cạnh chính sách khai thác, bóc lột thuộc địa gây nên những nạn đói trầm trọng, thực dân Anh còn thi hành chính sách thống trị thâm độc như lợi dụng sự khác biệt về đẳng cấp, tôn giáo và sự tồn tại của nhiều vương quốc để áp dụng chính sách "chia để trị". Về văn hoá giáo dục, chúng thi hành chính sách "ngu dân", khuyến khích những tập quán lạc hậu và phản động thời cổ xưa...

GV có thể kết luận : Sau hơn hai thế kỉ, thực dân Anh đã hoàn thành giai đoạn xâm lược Ấn Độ và biến nơi đó thành thuộc địa để vơ vét, bóc lột và tiêu thụ hàng hoá. Hậu quả tất nhiên của nó là tình trạng bần cùng và chết đói của quần chúng nhân dân, cơ sở ruộng đất công xã nông thôn bị phá vỡ, nền thủ công nghiệp bị suy sụp, nền văn minh lâu đời bị phá hoại. Sự xâm lược và thống trị của thực dân Anh đã chà đạp lên quyền dân tộc thiêng liêng của nhân dân Ấn Độ. Do vậy, phong trào đấu tranh của các tầng lớp nhân dân chống thực dân Anh, giải phóng dân tộc tất yếu phải nổ ra một cách quyết liệt.

Mục II – Phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc của nhân dân Ấn Độ

Đây là nội dung cơ bản của bài. Ở mục này, GV cần làm nổi bật ba sự kiện chính : cuộc khởi nghĩa Xi-pay, hoạt động của Đảng Quốc đại và khởi nghĩa Bom-bay.

– *Về cuộc khởi nghĩa Xi-pay*, GV kết hợp dùng bản đồ để trình bày những nét cơ bản của cuộc khởi nghĩa :

Nguyên nhân của cuộc khởi nghĩa lớn này là do sự xâm lược và thống trị tàn ác của thực dân Anh. Ngòi nổ của cuộc khởi nghĩa là sự bất mãn của binh lính Ấn Độ trong quân đội Anh – gọi là Xi-pay (thổ binh), đóng ở Mi-rút (cách Đê-li 70 km, về phía bắc). Tháng 5 – 1857, khi Anh mở rộng việc xâm lược ra nhiều nước ở châu Á, lực lượng quân Anh ít đi, nên lính Xi-pay hưởng ứng lời kêu gọi của những người yêu nước đã khởi nghĩa. Nghĩa quân, được sự tham gia đông đảo của quần chúng nông dân, thợ thủ công, đã tiến về Đê-li. Thắng lợi nhanh chóng của cuộc khởi nghĩa đã mở rộng vùng giải phóng ra toàn miền Bắc Ấn Độ, làm cho cuộc khởi nghĩa mang tính chất dân tộc. Thực dân Anh bị đánh bất ngờ và tổn thất nặng nề phải tạm thời đình chỉ việc xâm lược các nước khác để tập trung quân về Ấn Độ, đưa thêm nhiều viện binh từ Anh sang, tìm mọi cách đàn áp quân khởi nghĩa. Năm 1859, cuộc khởi nghĩa bị thất bại.

GV mô tả sự tàn bạo của thực dân Anh trong việc đàn áp nghĩa quân và khẳng định cuộc khởi nghĩa này đã tiêu biểu cho tinh thần bất khuất của nhân dân Ấn Độ, mở đầu cho phong trào giải phóng dân tộc rộng lớn sau này.

– *Đảng Quốc đại và những hoạt động của nó*

Trong điều kiện mới của sự xâm lược và thống trị của thực dân Anh, giai cấp tư sản Ấn Độ ra đời và phát triển khá nhanh. Đây là giai cấp tư sản dân tộc có mặt sớm nhất châu Á trên vũ đài chính trị. Thực dân Anh lo sợ phong trào công nông ở Ấn Độ phát triển rộng lớn, vốn có kinh nghiệm làm yếu phong trào đấu tranh ở Anh, nên chúng tìm cách lôi kéo giai cấp tư sản Ấn Độ và cho phép giai cấp này được thành lập một chính đảng. Năm 1885, Đảng Quốc đại được thành lập. Trong 20 năm đầu (1885 – 1905), những lãnh tụ của Đảng Quốc đại đi theo đường lối ôn hoà, chống lại mọi hình thức đấu tranh bạo lực, muốn dựa vào Anh để đem lại tiến bộ và văn minh cho Ấn Độ. Trong quá trình đấu tranh, nội bộ Đảng Quốc đại đã có sự phân hoá. Một bộ phận theo đường lối

cấp tiến, đại biểu là Ti-lắc (1856 – 1920), phản đối đường lối ôn hoà, đòi lật đổ ách thống trị thực dân. Chủ trương này đã được sự ủng hộ của đông đảo quần chúng nhân dân Ấn Độ. Tuy nhiên, Ti-lắc và phái của ông không tránh khỏi những hạn chế, như không gắn liền đấu tranh giải phóng dân tộc với cuộc đấu tranh chống phong kiến.

– *Về cuộc khởi nghĩa Bom-bay*, GV tường thuật và cho HS ghi những ý chính : Tháng 6 – 1908, thực dân Anh bắt Ti-lắc và đưa ra xử án. Ti-lắc đã dũng cảm dùng toà án làm diễn đàn để tố cáo chủ nghĩa thực dân. Ông bị kết án 6 năm tù khổ sai. Tin tức về vụ án Ti-lắc làm bùng lên một đợt đấu tranh mới trong cả nước. Những cuộc mít tinh và biểu tình diễn ra ở khắp nơi. Công nhân Bom-bay cũng nổi dậy tổng bãi công.

Ngày 23 – 7 – 1908, công nhân Bom-bay với khẩu hiệu "Hãy trả lời mỗi năm tù của Ti-lắc bằng một ngày tổng bãi công" đã tiến hành tổng bãi công với 10 vạn người tham gia. Mặc dầu bị khủng bố dữ dội, song cuộc tổng bãi công đã kéo dài 6 ngày như dự tính ban đầu. Cuộc tổng bãi công ở Bom-bay là cuộc đấu tranh chính trị lớn đầu tiên của giai cấp vô sản Ấn Độ. Công nhân đã xuống đường biểu dương lực lượng và bênh vực những người yêu nước.

Cuộc đấu tranh của công nhân Bom-bay năm 1908 là đỉnh cao nhất của phong trào giải phóng dân tộc ở Ấn Độ trong những năm đầu thế kỉ XX.

Sơ kết bài học

– Thực dân Anh đã xâm lược và tiến hành chính sách thống trị rất tàn ác, gây nhiều hậu quả cho nhân dân Ấn Độ, trước hết là ngăn chặn sự phát triển của đất nước và gây ra nạn đói khủng khiếp.

– Nhân dân Ấn Độ liên tiếp đứng dậy đấu tranh, tiêu biểu là cuộc khởi nghĩa Xi-pay. Giai cấp tư sản, đứng đầu là Đảng Quốc đại, cũng đấu tranh chống Anh nhưng không triệt để. Nội bộ của Đảng bị phân hoá.

Gợi ý trả lời các câu hỏi và bài tập

Các câu hỏi đều có dữ kiện cho câu trả lời trong SGK. Tuy vậy, HS cần phân tích rút ra kết luận chứ không dừng ở việc nêu sự kiện (chú ý phân tích nội dung của câu 2).

V – TÀI LIỆU THAM KHẢO

Ti-lắc (1856 – 1920) được sinh ra trong một gia đình quý tộc Bà La Môn đã phá sản ở một bang ven biển miền Tây Ấn Độ. Từ nhỏ, ông đã sớm có tinh thần dân tộc và yêu nước nồng nàn. Tốt nghiệp trường cao đẳng về ngôn ngữ và lịch sử, ông tổ chức trường trung học ở Pu-na, giảng dạy với nội dung yêu nước. Ông sáng lập ra những tờ báo và tạp chí để tuyên truyền tư tưởng chống Anh. Trong phong trào đấu tranh yêu nước của nhân dân Ấn Độ những năm 1905 – 1907, Ti-lắc hô hào nhân dân đứng lên lật đổ nền thống trị Anh. Phương pháp cách mạng của ông không phù hợp với phái "ôn hoà" trong Đảng Quốc đại, Ông bị khai trừ khỏi Đảng. Năm 1908, thực dân Anh bắt giam và xử ông 6 năm khổ sai, đày sang Man-đa-lay (Mi-an-ma). Ông mất ở Bom-bay vào năm 1920.

(Theo : Vũ Dương Ninh – Nguyễn Văn Hồng,
Lịch sử thế giới cận đại, Sdd)